

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันผักเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเกษตรกรไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากการผลิตผักให้ผลตอบแทนเร็วกว่าพืชชนิดอื่น สามารถผลิตได้หลายครั้งในรอบปี และการที่ผู้บริโภคหันมาใส่ใจสุขภาพ เห็นความสำคัญของการบริโภคผัก ทำให้ความต้องการบริโภคผักเพิ่มสูงขึ้น ผลผลิตผักที่ออกมายังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค

เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเร่งผลิตผักให้ใช้ระยะเวลา น้อยที่สุดด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีเร่งผลผลิต และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นและผลตอบแทนที่ได้ลดน้อยลง นอกจากนี้ยังทำให้เกิดโรคและแมลงศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น เพราะธรรมชาติของโรคและแมลงนั้นสามารถปรับตัวและสร้างความต้านทานต่อสารเคมี เกษตรกรจึงต้องเพิ่มปริมาณสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่งผลให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างในผักผัก เมื่อผู้บริโภครับประทานในปริมาณมากและติดต่อกันเป็นระยะเวลานานก็จะเกิดการสะสมของสารเคมีชนิดต่างๆ ที่ปนเปื้อนมากับผักเหล่านั้น ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและก่อให้เกิดโรคต่างๆ มากมาย รวมทั้งผู้ผลิตเองก็ได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีเหล่านั้นและยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีการจัดการระบบนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ที่อาจก่อให้เกิดมลพิษในสภาพแวดล้อม รวมถึงการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นเกษตรอินทรีย์จึงเป็นระบบที่เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำมาแทนระบบการเกษตรที่ใช้สารเคมี

มูลนิธิโครงการหลวงตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและเห็นความสำคัญของผักอินทรีย์ดังกล่าว จึงเริ่มดำเนินการ โครงการนำร่องการปลูกผักอินทรีย์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักอินทรีย์แทนการปลูกผักแบบใช้สารเคมี ซึ่งมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเข้าร่วมโครงการในปี 2545 จำนวน 6 ศูนย์ฯ คือ ปางคะ แม่แฮ หอนงหอย ห้วยน้ำริน อ่างขางและอินทนนท์

เนื่องจากโครงการนำร่องการปลูกผักอินทรีย์ เป็นโครงการที่อยู่ในระยะเริ่มดำเนินงาน ลักษณะการส่งเสริมการผลิตจึงต้องอาศัยข้อมูลจากงานวิจัยที่มีไม่มากนัก นำมาปรับใช้ตามความ

เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่ ปัจจุบันยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาถึงต้นทุนการผลิตผักอินทรีย์ในแต่ละพื้นที่ของศูนย์ ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในแต่ละศูนย์ จึงจำเป็นที่จะต้องทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตผักอินทรีย์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาต้นทุนการผลิตผักอินทรีย์ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการผลิต การตลาด และการกำหนดราคาซื้อขายผักจากเกษตรกรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของผักอินทรีย์จำนวน 14 ชนิด ของเกษตรกรชาวเขาที่เป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง
2. เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตผักอินทรีย์ของแต่ละศูนย์พัฒนาโครงการหลวง
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัมและปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่ของผักอินทรีย์จำนวน 14 ชนิด และจะได้นำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในการตัดสินใจในการพิจารณาระบบการใช้ปัจจัยการผลิตผักอินทรีย์ การกำหนดราคาซื้อขายที่เหมาะสม
2. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของต้นทุนการผลิตผักอินทรีย์ในแต่ละศูนย์
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการผลิตผักอินทรีย์ ซึ่งจะได้นำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบการผลิตผักอินทรีย์ของมูลนิธิฯ ต่อไป

1.4 ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะต้นทุนการผลิตผักอินทรีย์เฉลี่ยต่อพื้นที่ ต้นทุนการผลิตผักอินทรีย์เฉลี่ยต่อกิโลกรัม ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่และศึกษาปัญหา อุปสรรคของการผลิตผักอินทรีย์ ที่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสามารถผลิตได้ ทั้ง 3 ฤดูกาล ในปีเพาะปลูก 2547 - 2548 โดยจะครอบคลุมผักจำนวน 14 ชนิด ซึ่งผักดังกล่าวประกอบด้วย กะหล่ำปลี กะหล่ำปลีหัวใจ กระน้ำ กระน้ำยอดดอยคำ กระน้ำฮ่องกง ถั่วแขก เบบี้แครอท เบบี้ฮ่องเต้ ปวยเล้ง ผักกาดหัว ผักกาดหวาน ผักกาดหอมห่อ ผักกาดหอมใบแดงและแรดิช

1.5 นิยามศัพท์

ผักอินทรีย์ หมายถึง ผักที่ปลูกโดยไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนที่กระตุ้นการเจริญเติบโต

ต้นทุนการผลิต หมายถึง ปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผัก ที่สามารถคิดออกมาเป็นตัวเงิน

ต้นทุนการผลิตต่อพื้นที่ หมายถึง ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่ 1 งาน

ปัจจัยการผลิต หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี หรือแรงงานที่ใช้ในการผลิตผักเพื่อทำให้ผักที่ปลูกมีการเจริญเติบโตจนสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้

ปริมาณผลผลิตต่อพื้นที่ หมายถึง ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย (กก.) ต่อพื้นที่ 1 งาน

ศูนย์ หมายถึง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ซึ่งเป็นหน่วยงานของมูลนิธิโครงการหลวง
เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่สมัครเป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อทำการเกษตร ซึ่งจะอยู่ในการดูแลของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำริน ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์

ระยะผลิต หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ทำการเพาะกล้าจนถึงวันสุดท้ายที่เก็บเกี่ยว
ระยะผลิตในฤดูร้อน หมายถึง การผลิตผักที่มีระยะผลิตมากกว่าร้อยละ 50 อยู่ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 30 มิถุนายน

ระยะผลิตในฤดูฝน หมายถึง การผลิตผักที่มีระยะผลิตมากกว่าร้อยละ 50 อยู่ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 31 ตุลาคม

ระยะผลิตในฤดูหนาว หมายถึง การผลิตผักที่มีระยะผลิตมากกว่าร้อยละ 50 อยู่ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์